

**“KLASSTERLI YONDASHUV ASOSIDA BO‘LAJAK
O‘QITUVCHILARNING INNOVATSION KOMPETENTLIGINI
RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK VA METODIK ASOSLARI”**

ChDPU mustaqil tadqiqotchisi

Abduraxmanov Maqsat Bekjon o‘g‘li

Annotatsiya: Ushbu maqolada klassterli yondashuv asosida bo‘lajak o‘qituvchilarning innovatsion kompetentligini rivojlantirishning nazariy, pedagogik va metodik jihatlarini tahlil qilinadi. Klassterli ta’lim modeli OTMlar, ilmiy markazlar, texnoparklar, umumta’lim maktablari va ishlab chiqarish korxonalari hamkorligiga asoslanib, pedagog kadrlar tayyorlashda innovatsion muhit yaratadi. Tadqiqotda klassterli o‘qitish mexanizmlari, innovatsion kompetensiyalarni rivojlantirish usullari, STEAM, loyiha asosida o‘qitish va raqamli vositalardan foydalanish yoritilgan. Natijada bo‘lajak o‘qituvchilarda innovatsion fikrlash, kreativlik, raqamli savodxonlik va yangilik yaratish ko‘nikmalarining shakllanishi asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: klassterli yondashuv, innovatsion kompetentlik, bo‘lajak o‘qituvchilar, STEAM, loyiha asosida o‘qitish, raqamli vositalar, ta’limda integratsiya.

Аннотация: В данной статье анализируются теоретические, педагогические и методические аспекты развития инновационной компетентности будущих учителей на основе кластерного подхода. Кластерная модель обучения, основанная на сотрудничестве вузов, научных центров, технопарков, общеобразовательных школ и производственных предприятий, формирует инновационную среду в процессе подготовки педагогических кадров. В исследовании раскрыты механизмы кластерного

обучения, методы развития инновационных компетенций, использование STEAM-технологий, проектного обучения и цифровых инструментов. В результате обосновано формирование у будущих учителей инновационного мышления, креативности, цифровой грамотности и способности к созданию новшеств.

Ключевые слова: кластерный подход, инновационная компетентность, будущие учителя, STEAM, проектное обучение, цифровые технологии, педагогическая интеграция.

Annotation: This article analyzes the theoretical, pedagogical, and methodological aspects of developing pre-service teachers' innovative competence through a cluster-based approach. The cluster education model, built on cooperation among higher education institutions, research centers, technoparks, general education schools, and production enterprises, creates an innovative environment in teacher training. The study highlights the mechanisms of cluster-based instruction, methods for developing innovative competencies, the use of STEAM technologies, project-based learning, and digital tools. As a result, the formation of innovative thinking, creativity, digital literacy, and the ability to generate new ideas in future teachers is substantiated.

Keywords: cluster approach, innovative competence, pre-service teachers, STEAM, project-based learning, digital tools, educational integration.

Bugungi globallashtirish va raqamlashtirish davrida ta'lim tizimi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri — yuqori malakali, zamonaviy texnologiyalarni chuqur o'zlashtirgan, kreativ va innovatsion fikrlovchi pedagog kadrlarni tayyorlashdir. Ta'lim sifatini oshirish, o'qituvchi kompetentligini takomillashtirish va o'quv jarayonida innovatsion yondashuvlarni joriy etishda klassterli model samarali mexanizm sifatida e'tirof etilmoqda. Klassterli yondashuv oliy ta'lim muassasalarini ilmiy markazlar, umumta'lim maktablari, ishlab chiqarish hamkorlari va texnoparklar bilan integratsiya qilgan holda pedagogik jarayonni

amaliyotga yaqinlashtiradi. Shu bois bo'lajak o'qituvchilarda innovatsion kompetensiyalarni shakllantirishda klassterli yondashuvning pedagogik va metodik asoslarini chuqur o'rganish zamonaviy ta'limning dolzarb masalasidir.

Klasster — bu hududiy va tarmoqlararo hamkorlikka asoslangan integratsion tizim bo'lib, u ta'lim, fan, ishlab chiqarish va innovatsiya sohalarini birlashtiradi. Ta'lim jarayoniga klassterli yondashuvni tatbiq etish o'quvchi va o'qituvchilarni real amaliy muhit bilan bog'laydi, ilmiy-innovatsion texnologiyalar bilan tanishtiradi va kompetensiyaviy yondashuvni chuqurlashtiradi.

Innovatsion kompetentlik quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi:

1. Innovatsion fikrlash va kreativ yondashuv.
2. Raqamli savodxonlik.
3. Muammoli vaziyatlarni tahlil qilish va hal etish.
4. Pedagogik texnologiyalarni tanlash va qo'llash.
5. Yangilik yaratish, startaplar bilan ishlash.
6. Hamkorlikda ishlash va liderlik.

Klassterli yondashuv aynan mana shu kompetensiyalarni real amaliyot asosida shakllantirishni ta'minlaydi.

Pedagogik asoslar quyidagi tamoyillarga tayanadi:

1. Integratsiya — ta'lim, fan, ishlab chiqarish hamkorligi
2. Amaliyotga yo'naltirilganlik — o'quv jarayonini real muhitga yaqinlashtirish
3. Innovatsionlik — yangi texnologiyalar, g'oyalar, metodlarni joriy etish
4. Tizimlilik — metodik, tashkiliy va mazmuniy uyg'unlik
5. Shaxsga yo'naltirilganlik — talabaning individual salohiyatini rivojlantirish

Klassterli yondashuv ta'lim, fan va innovatsiyaning integratsiyalashgan tizimi bo'lib, bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion kompetentligini rivojlantirishda samarali model hisoblanadi. Ushbu yondashuv pedagogik jarayonni amaliyotga

yaqinlashtiradi, talabalarda kreativ va innovatsion fikrlashni kuchaytiradi, zamonaviy ta'lim texnologiyalarini qo'llash ko'nikmalarini shakllantiradi. Klasster modeli asosida tayyorlangan pedagoglar raqobatbardosh, tashabbuskor, innovatsion g'oyalarga ochiq va ta'lim jarayonida samarali faoliyat yurita oladigan mutaxassislariga aylanadi.

bo'lajak o'qituvchining innovatsion kompetentligi – bu pedagogning o'z kasbiy faoliyati jarayonida yangicha g'oyalar, zamonaviy texnologiyalar va innovatsion pedagogik yondashuvlarni ongli ravishda qabul qilish, yaratish va amaliyotga tatbiq eta olish qobiliyatidir. Ushbu kompetentlik o'qituvchidan o'z predmet sohasi bo'yicha chuqur bilimga ega bo'lishni, ta'lim jarayonini tizimli tahlil qila olishni va o'quv jarayoniga innovatsion metodlarni samarali qo'llay bilishni talab etadi.

Innovatsion kompetentlik quyidagi asosiy mezonlar asosida shakllanadi:

Predmet sohasi bo'yicha innovatsion bilim va ko'nikmalarni egallash – bo'lajak o'qituvchi ta'lim mazmunini zamonaviy talablarga mos ravishda loyihalashi, raqamli resurslardan foydalanishi va o'z mutaxassisligi doirasida yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llay olishi lozim. Bu o'qituvchining mustaqil izlanishga, yangiliklarni qabul qilishga va ularni o'quv jarayonida samarali qo'llashga tayyorligini bildiradi.

Pedagogik innovatsiyalarni kommunikativ madaniyat bilan uyg'unlashtirish – innovatsion kompetentlik faqat bilimga emas, balki o'qituvchining muloqotga ochiqligi, hamkorlikka tayyorligi, madaniyatli va interfaol kommunikatsiya olib borish qobiliyatiga ham bog'liq. Samarali muloqot innovatsion jarayonlarni joriy qilishning asosiy omili sanaladi.

Innovatsion axborotni samarali yetkazish va tarqatish ko'nikmasi – bo'lajak pedagog o'z faniga doir yangi g'oya va texnologiyalarni o'quvchilarga aniq, ta'sirchan va tizimli tarzda tushuntirishi, o'quvchilarda kreativ fikrlashni rivojlantira olishi lozim. Bu jarayon pedagogning axborotni qayta ishlash,

moslashtirish va o'quvchilarning yosh-psixologik xususiyatlariga mos ravishda taqdim eta olish malakasini ko'rsatadi.

Ushbu mezonlarga asoslanib, innovatsion kompetentlikning quyidagi tarkibiy komponentlari ajratiladi:

Pedagogik jarayonni innovatsion jihatdan tashkil etishga yo'nalganlik – ta'lim mazmunini yangicha yondashuvlar asosida shakllantirish, interfaol metodlar, raqamli vositalar va kreativ strategiyalarni qo'llay olish;

Shaxsga yo'naltirilgan va insonparvar yondashuv – o'quvchi ehtiyojlari, qiziqishlari va individual rivojlanish darajasiga moslashgan innovatsion ta'lim jarayonini yaratish;

Pedagogik texnologiyalarni samarali qo'llash – zamonaviy o'qitish texnologiyalari, raqamli platformalar, klasterli yondashuv elementlari va interfaol metodlarni amaliyotga tatbiq etish;

Pedagogik voqelikni tizimli tahlil qilish – ta'lim jarayonidagi o'zgarishlarni, innovatsion jarayonlarning ta'sirini, rivojlanish tendensiyalarini kompleks tahlil qilish va boshqarish qobiliyati.

Zamonaviy ta'lim talablariga ko'ra, bo'lajak o'qituvchining innovatsion kompetentligi tarkibiga quyidagi qo'shimcha komponentlarni kiritish maqsadga muvofiq:

Innovatsion tajriba almashinuvi va klasterli hamkorlik – ta'lim jarayonida hamkasblar, ilmiy markazlar va ta'lim tashkilotlari bilan hamkorlikda ishlash, ilg'or tajribalar asosida o'z faoliyatini boyitish;

Pedagogik kompetensiyalarni integratsiyalash – milliy va xalqaro tajribalarni uyg'unlashtirgan holda innovatsion yondashuvlarni mahalliy sharoitga moslashtirish;

O'z innovatsion tajribasini umumlashtirish va tarqatish – o'qituvchi sifatida o'zining yangicha qarashlarini, metodik yondashuvlarini va samarali amaliy tajribasini boshqalarga o'rgatish, metodik rivojlanishga hissa qo'shish.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, bo'lajak o'qituvchining innovatsion kompetentligi pedagogik jarayonni tizimli idrok qilish, innovatsion g'oyalarni yaratish va ularni amaliyotga samarali tatbiq etish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Bu kompetentlik ta'lim jarayonining rivojlanish qonuniyatlarini tushunishga, o'quv jarayonini maqsadga muvofiq boshqarishga va ta'limdagi innovatsion o'zgarishlarni muvaffaqiyatli amalga oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Baybayeva Muxayyo Xudaybergenovna va Zulxaydarov Javlonbek Abdukaxor o'g'li "Pedagogik ta'lim innovatsion klasteri yondashuvi asosida bo'lajak mutaxassislarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishningoziga hos hususiyatlari" "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 89-91.b
2. Baybayeva M.X., Mo'minova M.M. Pedagogik kompetentlik. Darslik, Toshkent: 2024. 204 b.
3. Ernazarova G.O., Islomova M.Sh. Pedagogik mahorat asoslari. O'quv qo'llanma, Toshkent: CHDPI, 2020. 224 b.
4. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. Darslik, Toshkent: Iqtisod-moliya, 2011. 420 b.
5. Axlidinov R.Sh. Ta'lim boshqaruvidan saboqlar. A.Navoiy nomidagi O'zbekiston Milliy kutubxonasi nashriyoti, Toshkent, 2013.